

ЄВАНГЕЛЬСЬКІ ОБРАЗИ І МОТИВИ У ПОВІСТІ НАТАЛЕНИ КОРОЛЕВОЇ «ЩО Є ІСТИНА?»

Українська література завжди, навіть в найтрагічніші моменти історії, прагнула осмислити історію і духовність народу в контексті світової історії, виявити загальні тенденції власної еволюції. У ХХ ст. досить широкого розповсюдження набув жанр “літературних євангелій”, яскравим представником якого стала Наталена Королева.

В українській літературі письменниця не дарма вважається «найекзотичнішою постаттю». Незважаючи на іспанські коріння, поєднання культур, релігій та стилів, вона серцем і душею стала справжньою українкою. Феномен Наталени Королевої явище не одиноке, та вона замерехтіла яскравою зіркою на небосхилі нашої культури, хоча могла б виблискувати і у французькій, бо саме там починався її творчий шлях. І ми маємо дякувати долі, яка пов’язала її з українським письменником Василем Королевим-Старим, який уже в зрілому віці схилив талановиту письменницю до української літератури. «У французів багато авторів, авторів оригінальних, а українська література ще вбога...» – промовив тоді своїй дружині Василь Королів-Старий [1, 10].

Наталена Андріанівна виявляла послідовний інтерес до тематики, так чи інакше пов’язаної з агіографією, але вершиною її творчості можна сміливо назвати повість «*Quid est veritas?*» («Що є істина?»), в якій вона звернулася до теми зародження християнства. За словами О. Мишанича, «Це своєрідно виписане художнє полотно, в якому трансформовані новозавітні колізії, а тонко вплетені барви легенд і переказів, вдалий підбір відтінків старовинного фольклору і міфів, мінливе тло із фарб реальності й фантазії надають йому таємничості й загадковості» [3, 51].

Афористичною, власне, є сама назва - цитата, смисловий ключ до розуміння твору. За Святим Письмом, саме з такими словами римський прокуратор звернувся до Христа. Формулюючи вічне питання в назві повісті, авторка дає на нього парадоксальну відповідь у своєрідному епілозі. Змальовуючи духовну драму Понтія Пілата, що, був «тільки людиною» і тримаючись лише «людського права», «ціле життя шукав Істини, тужив за нею і не знайшов – чи, може, не впізнав, коли зустрів її" [2, 451], письменниця спирається у творі на іспанські та французькі легенди про Пілата, просякнуті ідеєю християнського всепрощення. Пройшовши через складні життєві випробування, він так і не зміг вирішити епохальну проблему людства: "Що є Істина? Ні, люди добрі, я цього не знаю! Я знаю лише те ... що Істиною не є!.." [2, 451].

Ознайомлюючись з твором, читач крізь призму тогочасного соціально-політичного й ідеологічного світу викриває головну ідею повісті – духовну еволюцію людини під впливом вчення Христа, бажання автора показати пересічним людям взірць праведного життя, повернути їх у лоно Господа. У творі гармонійно поєднуються євангельські, історичні і легендарно-міфологічні мотиви, що синтезувалися, взаємозбагатилися і взаємопосилилися.

Проекція євангельських сюжетів на конкретне історичне тло дозволяє простежити поступ світобачення новозавітних персонажів, реалістичне оточення надає їм природної індивідуальності, робить їхні вчинки зрозумілими. Історичний контекст, діставши таке наповнення, постає як розвиток, еволюція передусім психолого-ідеологічного плану. Помітної гуманізації надають численні посилання на відомих культурних діячів: Сократа, Піфагора, Горація, Есхіла, Сафо, Варрона, Катула та ін. Різноманітні античні й середньовічні сюжети легендарно-міфологічного й апокрифічного походження значно пожвавлюють оповідь, додають їй довершеності, цілісності й відкритості. Їхнє поєднання створює враження єдності часових епох та їхньої невмирущої актуальності. Фактично у творі

відображено події завершального періоду діяльності Христа. Але чисельні ретроспективи-роздуми, спогади персонажів створюють уявлення про значно ширший часовий простір. А бачення подій певним героєм відтворює його світовідчуття, зумовлене його ж ідеологічним і життєвим досвідом [3, 89].

У творі «королеви історичної повісті» велика кількість персонажів, і хоча вони виписані далеко неоднаково, влучні, лаконічні та водночас багатопланові авторські характеристики дозволяють заглибитися в їх внутрішній світ. Так, письменниця називає Пилата «приятелем справедливості», і точно дібране слово є додатковим засобом характеристики неоднозначної й суперечливої натури персонажа. Називаючи Йосифа Ариматейського «аргонавтом духу», підкреслює прагнення героя пізнати істину, адже вічне питання "Quid est veritas?" завжди тривожило його душу.

Особливістю повісті є те, що всі події в ній так чи інакше пов'язуються з образом Христа, зумовлюються його діяльністю, хоч він і не виступає безпосереднім учасником подій. Об'єктами зображення стають інші герої, чий світогляд зазнає змін під впливом учення Сина Божого.

Члени родини прокуратора представляють найосвіченішу верству суспільства, тому їх потяг до філософського осмислення навколишньої дійсності видається цілком правомірним. Так, Понтій Пилат дорікає самому собі за прояви слабкості духу: "Справедливість - бо гніву не знає і знати його не сміє! Вона вимагає, щоб і самому собі сказати правду, хоча б і терпку" [2, 90]. Цим висловом авторка вкотре підкреслює одну із провідних рис свого героя – постійне прагнення до справедливості.

Засоби афористичного письма допомагають Н. Королеві відтворити і складний душевний злам дружини Пилата - Клавдії Прокули, котра добровільно обирає самотність: "Щастя потребує широкого простору, бо його ледве вміщає людське серце. Жалобі ж та смуткові тісно й у всесвіті. Бо сум безмежний, як безмежні ці блакитні пустелі, небо й море..." [2, 418].

У злочасній родині Понтіїв лише юний Кай, син Пилата, знаходить сенс буття, відчувши в собі голос рідної землі: "Так, не тільки рослини

тримаються корінням землі! В неї вросло також і невидиме "коріння" людини. Мало хто може вирвати його цілком, навіть і тоді, коли виплекано його на чужій землі" [2, 285]. У цих словах повістярка втілила своє ідейно-естетичне кредо, про що свідчить її власна творчість, виплекана на чужій землі.

Зрештою, кожен із головних персонажів повісті уособлює певне значуще поняття: Пілат – справедливість, Йосиф – мудрість, Кай – зв'язок людини зі своїм "корінням", тощо. Тож різнопланове використання цих елементів, зумовлене ідейним задумом, є одним із вагомих засобів типізації персонажів.

Серед інших персонажів повісті значущими є образи прихильників Христового вчення: Йосифа Ариматейського, Лазаря та його сестер Марти і Марії Магдалини (Міріам). Змальовуючи їх, письменниця щедро використовує зібрані самотужки легенди про перших християн у Франції та півночі Іспанії.

У повісті Н.Королевої образ Марії Магдалини майже повністю позбавлений традиційного клейма гріховності, фанатизму, він стає повнокровним та ідеальним, а її шлях – внутрішньо вмотивований вибір. Цікаво, що в цій повісті Магдалина ніби продовжує шлях Христа. А її досягнення Гори Спасіння ніби замкнуло коло, вихідною точкою якого був Христос, бо саме на цій Горі «беруть іскру «посланці Світла», які час від часу ідуть до земного світу, щоб сказати людям: «Чувайте! Йдіть до Світла!» [2, 185-186].

Найцікавішим і найзагадковішим у творі виступає містичний образ-символ чаші Граалю. Таємничість і магічність перетворень, пов'язаних з його дією, у творі уособлюють передусім зміни основних життєвих принципів. Грааль символізує духовну зрілість, довершеність. Тому люди, причетні до нього, зникають для світу: починають керуватися іншими законами, пройшовши шлях самозречення, відмови від звичних умовностей. Щоб ступити на шлях самовдосконалення, потрібна неабияка мужність, тож не дивно, що його обирають лише одиниці. Саме тому не менш цікаво, що в

повісті Грааль опиняється в руках Марії Магдалини, просвітленої вченням Христа.

Образ Святого Грааля – один з «вічних» образів світової літератури. Мотив його пошуку поєднується з мотивами пошуку істини Понтієм Пілатом, а також з внутрішнім духовним переродженням героїв, катарсисом. В повісті функція цього образу – переплетення, об'єднання сюжетних ліній, долі героїв.

Отже, повість Наталени Королевої «Що є істина?» - це твір, який базується на високій духовності та морально-етичних засадах, в ньому відчуваються тривоги і роздуми про долю людства. Письменниця цілком повному підійшла до проблеми трансформації особистості та очищення, які є болючим внутрішнім процесом. Це вершина пошуків життєвих ідеалів. Такий твір заслуговує називатися перлиною української літератури.

Література

1. Живка З. Доля захоплива, ніби роман / З. Живка // СЛОВО Просвіти. — 2006. — Ч. 33 (358). — С. 10.
2. Королева Н. Quid est veritas? (Що є істина?) / Наталена Королева . - Чікаго: Вид-во М. Денисюка, 1961. — 451с.
3. Мишанич О. Дивосвіти Наталени Королевої // Олекса Мишанич. Літературно-критичні статті і нариси. – К.: АТ «Обереги», 1997 – С.83-112.